

Over arme ouderen en hele arme ouderen.

Terwijl het inkomen van ouderen *gemiddeld* hoger wordt, groeit tegelijk de groep ouderen met een laag inkomen. Aan de ene kant zijn dat ouderen die moeten rondkomen van alleen hun AOW en die geen aanvullend pensioen hebben. Aan de andere kant gaat het om ouderen die naast hun onvolledige AOW geen of zo weinig aanvullend pensioen hebben dat hun inkomen onder het sociaal minimum uitkomt. Zij kunnen aanspraak maken op een AIO-uitkering (aanvullende bijstand). Er zijn ongeveer 40.000 AOW-ers in Nederland die naast hun AOW een AIO-uitkering ontvangen. In deze groep AIO-ers zijn 9 van de 10 personen allochtoon. En het is juist deze groep die in het bijzonder getroffen wordt door twee wetswijzigingen die eind december 2011 zijn aangenomen en die inmiddels zijn ingegaan.

Afbouw dubbele heffingskorting

De AIO (Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen) is de aanvullende bijstand voor AOW-ers die door de combinatie van een onvolledige AOW met geen of weinig aanvullend pensioen, een inkomen hebben onder het sociaal minimum. Tot december 2011 kregen alle AOW-ers *bóvenop* hun AOW (of *bovenop* hun AOW plus AIO) een bedrag van ongeveer 33 euro bruto: de Koopkrachttegemoetkoming Oudere Belastingplichtigen. Vanaf januari 2012 is dat veranderd: de KOB wordt voor de AIO (die opgevat wordt als een bijstandsuitkering) beschouwd als 'inkomen', net als bijvoorbeeld bedrijfspensioen. Dat wil zeggen dat de AIO verlaagd wordt met het bedrag van de KOB (die 33 euro bruto). Je krijgt daarmee de rare situatie dat iedereen met een volledige AOW en aanvullend pensioen, die KOB *wél* extra krijgt, maar dat het bij degenen met onvolledige AOW + AIO verrekend wordt. Terwijl je zou denken dat zo'n koopkrachttegemoetkoming juist bedoeld is voor de laagste inkomensgroep.

De verrekening van de KOB met de AIO is bepaald in de Wet 'Geleidelijke afbouw van de dubbele heffingskorting' die per januari 2012 van kracht is geworden. Het belangrijkste effect van die wet is dat door de afbouw van de dubbele heffingskorting de hoogte van de bijstandsuitkering in de loop van komende jaren langzaam zal zakken ('arbeid moet lonen, een lagere bijstand stimuleert mensen om aan het werk te gaan' aldus minister Kamp en staatsecretaris De Krom). Die verlaging van de bijstand wordt ook toegepast op de AIO, zodat daarmee het inkomen van iemand met AOW-AIO lager wordt dan van iemand met alleen AOW. Minister Kamp legde het als volgt uit in de Tweede Kamer: *'Als je 50 jaar in Nederland hebt gewoond, dan heb je recht op (volledige) AOW. Ben je later in Nederland gekomen, dan wordt je via de AIO toch aan een inkomen geholpen. Dat inkomen lag in 2011 ongeveer 1000 euro hoger dan de bijstand en het was in dat jaar precies gelijk aan de AOW. Of je in 2011 in de AOW zat of in de AIO, je kreeg in beide gevallen hetzelfde inkomen. Vanaf 2012 verandert dat. Door de afbouw van de dubbele heffingskorting, zullen deze bedragen uit elkaar gaan lopen. Het inkomen van mensen met een AOW-uitkering zal dan hoger zijn dan het inkomen van mensen die geheel of gedeeltelijk van de AIO-bijstand afhankelijk zijn.'*

Het sociaal minimum voor 65-plussers was tot december 2011 dus even hoog als de netto AOW. Vanaf januari 2012 is die koppeling losgelaten (dat staat in een artikel in diezelfde wet mbt de afbouw van de dubbele heffingskorting). Het is moeilijk om precies te achterhalen¹ hoeveel per jaar het inkomen van de AIO-ers zakt. In elk geval zal het inkomen van AOW-ers met AIO lager worden dan de netto volledige AOW en zakken in de richting van de bijstand voor 65min. Er komen dus twee soorten ouderen: arme ouderen en heel arme ouderen.²

Klacht bij Commissie Gelijke Behandeling (CGB)

Van alle AOW-ers wordt alleen de groep AIO-ers door bovenstaande inkomensachteruitgang getroffen. De groep AIO-ers bestaat voor 90% uit allochtone ouderen. Volgens verschillende belangenorganisaties is er daarom sprake van een klassiek geval van indirecte discriminatie. In de afgelopen maanden hebben AIO-ers in grote getale individueel bezwaar gemaakt tegen de kortingen op de AIO. Voor de Sociale Verzekeringsbank was dit een aanleiding om een proefprocedure te starten. Dat betekent dat niet iedereen apart in beroep hoeft te gaan en argumenten hoeft aan te dragen, maar dat de bezwaren aangehouden worden totdat enkele gevallen zijn uitgeprocedeerd. Dat kan een paar jaar duren. Naast het oproepen tot de individuele bezwaren, hebben diverse belangenorganisatie besloten om een klacht in te dienen bij de CGB en hen te vragen om te onderzoeken of de korting op de AIO niet in strijd is met de Algemene wet gelijke behandeling. Deze klacht wordt zeer binnenkort ingediend namens FNV, CNV, CSO, de NOOM-organisaties en de LOM-samenwerkingsverbanden.

Aanscherping Wet werk en bijstand

Per 1 januari 2012 is de Wwb op een aantal punten gewijzigd. Deze wijzigingen gelden ook voor iedereen met een AIO. Op de eerste plaats mogen ouderen met een AIO niet meer 26 maar 13 weken per jaar in het buitenland verblijven met behoud van de AIO. Deze wijziging maakt pendelen financieel gezien een stuk moeilijker. Een andere belangrijke wijziging is dat bij de toekenning van een bijstandsuitkering, en dus ook een AIO-uitkering niet alleen gekeken wordt naar het inkomen van de partner maar van het hele huishouden. Ouderen met een AIO-aanvulling die bij hun werkende kinderen in huis wonen, verliezen hun AIO-uitkering als het inkomen van de kinderen hoger is dan het sociaal minimum. Dit geldt niet als de oudere een indicatie voor minstens 10 uur AWBZ-zorg heeft en als de kinderen die zorg verlenen. In de loop van het voorjaar worden degenen die nu een bijstandsuitkering ontvangen herbeoordeeld op het gehele huishoudinkomen. De eventuele verlaging of intrekking van de bijstands/AIO-uitkering gaat dan per 1 juli 2012 in. Deze wetswijziging heeft grote inkomensgevolgen voor 65-plussers met AIO die bij hun kinderen inwonen. Om deze effecten zichtbaar te maken, zijn individuele voorbeelden nodig die hun situatie

¹ Minister Kamp heeft op 2 februari 2012 (bij de behandeling van het wetsvoorstel 'verhoging pensioenleeftijd en verhoging AOW) de TK een overzicht toegezegd met berekeningen van de inkomensverschillen tussen AOW-ers en AOW/AIO-ers door de afbouw van de dubbele heffingskorting. Die brief is medio april nog steeds niet verschenen. We weten dat de AIO-ers dichterbij / dichtbij het sociaal minimum voor 65- zullen komen, maar we kunnen de precieze bedragen en verhoudingen niet achterhalen.

² In het algemeen zijn 'arme ouderen' al weinig in beeld bij gemeentes als het gaat om armoedebeleid en -bestrijding. Dat geldt vast nog extra voor de groep AIO-ers, waarvan 9 van de 10 allochtoon is. Op gemeentelijk niveau gaat het er om deze groep expliciet te benoemen als groep die onder het lokale armoedebeleid moet vallen en die bereikt moet worden, zodat ze gebruik kunnen maken van alle inkomensondersteunende maatregelen die er zijn voor mensen met een laag inkomen.

beschrijven en daarmee de gevolgen van de huishoudtoets een 'gezicht' geven. Alleen met voldoende praktijkvoorbeelden van hoe dit écht uitpakt, is de Tweede Kamer misschien te bewegen tot aanpassingen van deze wet.

Lize, Utrecht,
Gonnie Kaptein, april 2012